



## JOGÁLLAMI, DE FENNTARTHATÓ?

*Fodor László*

A hulladékkezelési közzolgálatás díjszabásának az alkotmányossági problémái igen sokrétűek. A rendszerváltástól kezdve (a 2000. évi XLIII. törvénnyel megvalósított, átfogó szabályozást megelőzően és azt követően is) számtalan alkotmánybíróági döntés és ombudsmani jelentés jelzi ezt, minden más körülménynél jobban. Szilágyi Emese helyesen mutat rá arra, hogy ezek egy része az ágazatnak a 2012. évi CLXXXV. törvénnyel történt átalakítását követően is továbbél. Ebben alighanem lényeges szerepet kell tulajdonítanunk annak, hogy a blogbejegyzésben is érzékeltetett bizonytalansági tényezők – a központi előírások tartalmának és a szabályozási kompetenciáknak a gyakori változása – mögött a szolgálatás egészének koncepciója, részint magánjogi, részint közjogi természetű [modellje](#) (amit Pump Judit írt le) nem kristályosodott ki (a modellt még az AB sem tudta megfelelően kezelni; a részletszabályok gyakran ütköztek a modellel), illetve mire ez megtörténhetett volna, a jogalkotó gondolt egy merészet, és egészen új megközelítésből szabályozta újra a szakterületet.

A címben is jelzett alkotmányossági problémák körébe ennek a váltásnak a következményei (a környezethez való joggal összefüggésben a szennyező fizet elvének az érvényesülése vagy a szolgálatás biztonságával kapcsolatos jelenlegi rendszerszintű problémák, a magántulajdon csaknem teljes kiszorítása – ami egyben EU-jogi kérdésekkel is összefügg, vagy az önkormányzati autonómia csökkenése) is beleérthetők lennének, de maradjunk meg a cikk szűkebb tematikájánál, amelyik a jogállamiságot illetve a fogyasztók szempontjait helyezi előtérbe. Ehhez fűzök két észrevételt.

1) A díjszabás szabályozási kérdései szorosan összefüggenek a szolgálatás tartalmával, amit részben az önkormányzatok határoznak meg erre vonatkozó rendeleteikben. Így kulcskérdés pl. az, hogy milyen méretű edényzet rendelkezésre bocsátását írják elő (teszik lehetővé) az ingatlanhasználók részére. Ennek részben az a jelentősége, – amire a blogbejegyzés is rámutat – hogy a gyűjtőedények közötti választás lehetősége révén a díjfizetésre kötelezetteknek lehetőségük van a keletkező hulladékmennyiséghez igazodó díjfizetésre. Kevesebb hulladék – kisebb edény – kevesebb díj. A jogállamisági követelmények (arányosság, diszkrimináció mentesség) mellett azonban van egy fontos környezetvédelmi szempont is. Ez a másik szempont, hogy minél kevesebb, kezelést igénylő (vegyes összetételű) hulladék kerüljön a kommunális hulladékgyűjtő edényekbe, s később a lerakókba, égetőkbe (összhangban a hulladéktörvényben, illetve az EU hulladék keretirányelvében is rögzített hulladékhierarchiával, illetve a kommunális hulladékok kezelésére vonatkozó, speciális előírásokkal). Az önkormányzatok jelentős része azonban elmulasztja megalkotni a megfelelő rendelkezéseket, s ezzel hozzájárul a környezethez való jog csorbulásához. Erre mutatott rá a közelmúltban az ombudsman (többek közt [Harkány](#) vagy [Lovasberény](#) esetén), a különböző méretű hulladékgyűjtő edények használatával összefüggésben, hiányolva egyrészt a kisebb űrtartalmú edények rendelkezésre bocsátását, másrészt az olyan feltételek meghatározását, amelyek a szelektív hulladékgyűjtést és a vegyes összetételű, háztartási hulladék mennyiségének a csökkentését ösztönöznék. A díjszabás alkotmányos követelményei közt tehát úgy tűnik, erősítést kaptak a környezetvédelmi szakmai szempontok.

2) A blogbejegyzés összefoglaló megállapításai – úgy tűnik – nem csak a címben jelzett problémakörre érvényesek. Ha kiterjesztjük a vizsgálatot a környezeti vonatkozású helyi



rendeletek teljes körére (az állattartástól a levegő- és zajvédelmen át a településrendezésig), látható, hogy vannak típusjelenségek, és a blogbejegyzésben említett problémák egy része ezekbe illeszkedik. Így pl. 2010-től országos hatályú jogszabály rendezi az ebtartás feltételeit, 2011-ben a levegővédelem terén is új, központi előírások léptek hatályba, hogy csak olyan példákat említsek, amelyek nagyjából ugyanahhoz az időszakhoz köthetők, mint a települési hulladékkezelési közszolgáltatás újraszabályozása. Ezekhez is számos alkotmánybíróági illetve kúriai határozat, valamint ombudsmani jelentés kapcsolódik [pl. 28/2011. (III. 31.) AB határozat (ABH 2011, 682), Köf. 5012/2013/4, Köf. 5015/2013/6, Köf. 5016/2013/6, Köf. 5076/2013/3., az alapvető jogok biztosa által kezdeményezett Köf. 5018/2013/6., 146/2011. (XII. 2.) AB határozat (ABH 2011, 829.); Köf. 5046/2013/7.], amelyek a hatáskör túllépésére, az országos előírásokkal való ellentétekre (elavult fogalomhasználatra, az országos szabályok enyhítésére, a jegyzőre ruházott hatáskörökre, stb.) mutatnak rá. Ha pedig netán alászállunk a magyar jogrendszer legalsó bugyraiba, és hatályos önkormányzati rendeleteket olvasgatunk, annak alapján még azt is megkockáztathatjuk, hogy mindez csak a felszín, vagyis bőven akadhatunk törvénysértő rendeletekre, amelyeket (még) nem vontak felügyeleti eljárás alá. Mindez kétségtelenül a jogállamiság követelményének az érvényesülése ellen van. Ugyanakkor azt is észre kell vennünk, hogy a helyi közügyek és a törvényben megállapított szabályozási hatáskörök egymástól (éppen a környezeti ügyekben) nehezen választhatók el. Néha (pl. a [távhőszolgáltatással](#) vagy a [zajvédelemmel](#) kapcsolatban) még az AB-nek illetve a Kúriának is nehezebbre esik kikezdzhetetlen érvekkel egyértelműsíteni, hogy mit tehetnek az önkormányzatok és mit nem. A [helyi környezetpolitika](#) önállóságára vonatkozó önkormányzati törekvések ugyanakkor számos okból (pl. fenntarthatóság, szubszidiaritás, helyi demokrácia) méltányolandók.

Úgy gondolom egyébként, hogy a közszolgáltatás díjszabályozásának alkotmányossági problémáit – a Szilágyi Emese által alkalmazott szempontokat is hasznosítva – a többi, környezeti jellegű közszolgáltatás (különösen az ivóvíz és csatorna, illetve a távhő) tekintetében is érdemes volna megvizsgálni.

Szerző: Prof. Dr. Fodor László, tanszékvezető egyetemi tanár, DE-ÁJK

Közzétéve: 2016. 03. 11.

A hozzászólás elérhető: <http://www.kozjavak.hu/hu/comment/700#comment-700>

Jelen írás az OTKA K 115530 sz., "*Helyi önkormányzati szerepek és eszközök az ökológiai fenntarthatóság megvalósításában*" című projektje keretében végzett kutatások eredményein alapul.